

**Вазорати корҳои дохилии
Ҷумҳурии Тоҷикистон
Академия**

ЛЕКСИЯ
Аз фанни ҳуқуқи граждани
Мавзӯи №12: Шартномаи нигадошт.

Вақт 3- соат:
Лексия 2- соат:
Семинар1- соат:

**Дар ҷаласаи кафедраи фанҳои ҳуқуқи
граждани муҳокима ва тасдиқ шудааст.
Протокол №__ аз _____**

Душанбе – 2020

Нақшаи лексия:

C1. Мафҳум ва мазмуни шартномаи ниғаҳдошт.

C2. Намудҳои алоҳидаи ниғаҳдошт.

Адабиётҳо

1. Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 6 – уми ноябри соли 1994.
2. Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон қисми I. аз 30 июни соли 1999.
3. Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон. Қисми II. 12 декабри соли 1999.
4. Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон қисми III. аз 1 –уми Марти соли 2005.
5. Ҳуқуқи граждани. Қисми I. – Душанбе: «ЭР-граф», 2007, 432 сах.
6. Ҳуқуқи граждани. Қисми II. – Душанбе: «ЭР-граф», 2007, 538 сах.
7. Гражданское право. Часть 2 (конспект лекций). – М.: «Издательство ПРИОР», 1999. – 160 с.
8. Гражданское право в схемах. Часть вторая. Учебное пособие. Под ред. к.ю.н., доц. Еремичева И.А. М.; МЮУ России. Издательство «ЩИТ-М», 1998 – 245с.
9. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации, часть второй (постатейный). Изд. 3-е, испр и доп. /Руководитель авторского коллектива и ответственный редактор доктор юридических наук, профессор О.Н. Садигов – М.: Юридическая фирма КОНТРАКТ; ИНФРА. М, 1998. – 799 с.
10. Комментарий к гражданскому кодексу Российской Федерации, часть первой (постатейный). Изд. 3-е, испр и доп. /Руководитель авторского коллектива и ответственный редактор доктор юридических наук, профессор О.Н. Садигов – М.: Юридическая фирма КОНТРАКТ; ИНФРА. М, 1998. – XXII, 778 с.
11. **Сборник типовых договоров.** Более 50 базовых форм / сост. С23 К. П. Васильев. – 2-е изд., испр. – М.: Издательство «Омега-Л», 2009. – 223 с + CD. – (Библиотека типовых документов).

С1.Мафҳум ва мазмуни шартномаи ниғаҳдошт.

Тибқи шартномаи ниғаҳдошт як тараф (ниғаҳбон) ўҳдадор мешавад, ки ашёи додаи тарафи дигар (молгузор)-ро ниғаҳбони мекунад ва ин ашёро беосеб бармегардонад. Шартномаи ниғаҳдошт аз лаҳзаи барои ниғаҳдошт супурдани ашё басташуда эътироф мегардад.

Шартнома дар бораи чиҳати ниғаҳдошт қабул кардани ашё.

1. Ниғаҳбоне, ки ниғаҳдошти ашёро ба сифати соҳибкор ё шакли дигари фаъолияти касби анҷом медиҳад, метавонад тибқи шартнома ўҳдадори қабул кунад, ки ашёи молгузорро барои ниғаҳдошт мегирад ва ашёи супурдаи молгузорро тибқи қоидаҳои пешбининамудаи ҳамин боб ниғаҳ медорад.

2. Молгузоре, ки ашёро дар мўҳлати тибқи шартнома пешбинигардида барои ниғаҳдошт намесупорад, дар назди ниғаҳбон барои зарари вобаста ба баргузор нашудани ниғаҳдошт расонидашуда, агар дар қонун ё шартнома тартиби дигаре пешбини нагардида бошад, ҷавобгар аст.

Молгузор, агар ў дар мўҳлати мувофиқ оид ба радди хизмат ниғаҳбонро огоҳ созад, барои ба ниғаҳбони надодани ашё аз ҷавобгари озод карда мешавад.

3. Агар дар шартнома тартиби дигаре пешбини нагардида бошад, дар сурате ки агар ашё дар мўҳлати дар шартнома қайду шартшуда барои ниғаҳдошт супурда нашавад ва агар ин мўҳлат муайян нагардида бошад, бо гузашти шаш моҳ аз рўзи бастани шартнома ниғаҳбон аз ўҳдадории барои ниғаҳдошт қабул кардани ашё озод карда мешавад.

Шакли шартномаи ниғаҳдошт.

1. Дар ҳолатҳое ки шартномаи ниғаҳдошт бояд дар шакли хатти баста шавад (моддаи 186), шакли хаттии шартнома ҳангоме риоягардида эътироф мегардад, ки агар ашёи барои ниғаҳдошт қабулгардида аз ҷониби ниғаҳбон бо роҳи ба молгузор додани забонхат, қвитансия, шаҳодатнома ё дигар ҳуҷҷати имзонамудаи ниғаҳбон тасдиқ карда шавад.

2. Риояи шакли хаттии шартнома, агар ашё барои ниғаҳдошт дар ҳолатҳои фавқуллодда (сўхтор, офати табиӣ, бемории ногаҳони, таҳдиди ҳуҷум ва ғайра) супурда шуда бошад, талаб карда намешавад.

3. Шартномаи ниғаҳдошт бо роҳи аз ҷониби ниғаҳбон ба молгузор додани жетони рақамдор (рақам), дигар аломате, ки барои ниғаҳдошт додани молро тасдиқ мекунад, агар чунин тарзро қонун ё анъанаи барои чунин навъи ниғаҳдошт маъмул иҷозат диҳад, баста шуданаш мумкин аст.

4. Дар ҳолатҳои баҳс оид ба айният (шабеҳи)-и ашёи барои ниғаҳдошт қабулшуда ва ашёе, ки аз ҷониби ниғаҳбон баргардонида мешавад, баёноти шохиди иҷозат дода мешавад.

Ўҳдадории қабули ашё барои ниғаҳдошт.

Шаҳсе, ки ба сифати фаъолияти соҳибкори ё дигар шакли фаъолияти касби ниғаҳдоштро дар анборҳо (бағочхонаҳо, биноҳо)-и истифодаи умуми анҷом медиҳад, ҳуқуқ надорад бастании шартномаи ниғаҳдоштро рад намояд. Шартномаҳое, ки дар чунин ҳолатҳо бояд баста мешаванд, шартномаи оммави (моддаи 458) эътироф мегарданд.

Мӯҳлати ниғаҳдошт

Ниғаҳбон ӯҳдадор аст ашёро дар чараёни мӯҳлати дар шартнома қайду шартшуда ниғаҳ дорад ва агар дар шартнома мӯҳлати ниғаҳдошт пешбини нагардида бошад ва вобаста ба шартҳои он пешбини шуданаш ҳам мумкин набошад, ниғаҳдошт то талаб кардани ашё аз ҷониби молгузор ба пардохти хароҷотҳои иловагии содирнашудааш анҷом дода мешавад.

Ҷӯҳдадории ниғаҳбон оид ба таъмини ҳифзи ашё.

1. Ниғаҳбон ӯҳдадор аст ҳамаи тадбирҳои дар шартнома пешбинишуда, инчунин дигар тадбирҳои зарурии барои таъмини ҳифзи ашёи барои ниғаҳдошт супурдашударо андешад.

Агар ниғаҳдошт ройгон анҷом дода шавад, ниғаҳбон бояд нисбат ба ашёи барои ниғаҳдошт супурдашуда ҳамчун нисбат ба амволи худ ғамхори зоҳир намояд.

2. Ниғаҳбон бояд ба молгузор ё шахси дигари аз ҷониби вай ба сифати боргиранда таъингардида, агар дар шартномаи ниғаҳдошт бидуни зикри мушаххасот (моддаи 977) пешбини нагардида бошад, ҳамон моли барои ниғаҳдошт додаи ӯро баргардонад.

3. Ашё бояд дар ҳамон ҳолате, ки барои ниғаҳдошт супурда шуда буд, бо назардошти фарсудашавии табиӣ ё ба таври табиӣ кам гардидани вазни он баргардонида шавад.

4. Ҳамзамон бо баргардонидани ашё, агар дар шартнома тартиби дигаре пешбини нагардида бошад, ниғаҳбон ӯҳдадор аст самара ва даромади ҳангоми ниғаҳдошт бадастовардаашро баргардонад.

Истифодаи ашёи барои ниғаҳдошт супурдашуда.

Бидуни ризоияти молгузор ниғаҳбон ҳуқуқ надорад ашёи барои ниғаҳдошт додашударо истифода барад ва ҳамчунин ба истиснои ҳолатҳои, ки истифодаи ашёи ниғаҳбонишаванда барои таъмини эҳтиёти он зарур аст, имконият надихад, ки онро ашхоси сеюм истифода баранд.

Тағйир додани шароити ниғаҳдошт.

1. Ниғаҳбон бояд фавран молгузорро дар мавриди зарурати тағйир додани шароити ниғаҳдошти ашё огоҳ созад ва ҷавоби ӯро мунтазир шавад.

2. Дар сурате ки агар хатари гум кардан ва ё зарар дидани ашё ба миён ояд, ниғаҳбон ӯҳдадор аст усул ва ҷои ниғаҳдошти дар шартнома пешбинигардидаро бидуни мунтазир шудани ҷавоби молгузор (қисми 1 ҳамин модда) иваз намояд.

3. Агар ашё ҳангоми ниғаҳдошт вайрон шуда бошад ё дигар ҳолатҳои ба миён омада бошад, ки имкон намедихад ниғаҳдошти он таъмин гардад ва андешидани тадбирҳоро аз ҷониби молгузор мунтазир шудан бефоида бошад, ниғаҳбон ҳуқуқ дорад ашё ё як қисми ашёро фурушад ва хароҷоташро вобаста ба фуруш аз ҳисоби арзиши бадастоварда чуброн намояд.

ҶС.2. Намудҳои алоҳидаи ниғаҳдошт.

Ниғаҳдошт дар гаравхона (ломбард)

1. Барои ниғаҳдошт дар гаравхона (ломбард) аз шахрвандон ашғи манқули барои таъиноти истифодаи шахси қабул карда шуда мумкин аст.

2. Шартномаи ниғаҳдошти ашғ дар гаравхона (ломбард) бо додани қвитансияи номии ниғаҳдошт аз ҷониби гаравхона (ломбард) ба расмият дароварда мешавад.

3. Ашғи барои ниғаҳдошт ба гаравхона (ломбард) супурдашаванда бояд тибқи созишномаи тарафҳо мувофиқи нархи ҷунин навъ ва сифати ашғ, ки маъмулан дар савдо дар лаҳзаи супурдан ва қабули он дар маҳалли ниғаҳдошт муқаррар шудааст, нархгузори карда шавад.

4. Гаравхона (ломбард) вазифадор аст ба манфиати молгузор ашғи барои ниғаҳдошт қабулкардаашро ба маблағи умумии арзиши он, ки мувофиқи қисми 3 ҳамин модда анҷом дода шудааст, суғурта кунад.

Ашғи аз гаравхона (ломбард) талаб карда нашуда.

1. Ҳангоми аз гирифтани ашғ саркаши намудани молгузор гаравхона (ломбард) вазифадор аст онро дар чарағни се моҳ нигоҳ дорад. Бо гузашти ин мӯҳлат ашғи гирифтанишуда аз ҷониби гаравхона (ломбард) тибқи тартиби муқаррарнамудаи қисми 2 моддаи 999 ҳамин Кодекс фурухта шуданиш мумкин аст.

2. Аз маблағи аз фуруши ашғ бадастомада маблағи ниғаҳдошт ва дигар пардохтҳои марбут ба гаравхона (ломбард) пӯшонидани мешавад. Маблағи боқимондари гаравхона (ломбард) ба соҳиби қвитансияи ниғаҳдошт, ҳангоми пешниҳоди он бармегардонад.

Ниғаҳдошти сарватҳо дар банк.

1. Банк метавонад барои ниғаҳдошт коғазҳои қиматнок, металлҳо ва санғҳои қиматбаҳо, ашғи қиматнок ва дигар сарватҳо, инҷунин ҳуҷҷатҳоро қабул кунад.

2. Шартномаи ниғаҳдошти сарват дар банк бо додани ҳуҷҷати номии ниғаҳдошт ба молгузор, ки пешниҳоди он барои аз ҷониби банк баргардонидани сарватҳои молгузор асос мешавад, ба расмият дароварда мешавад.

3. Дар ҳолатҳои пешбиниамудаи шартномаи ниғаҳдошт (депозит)-и коғазҳои қиматнок, банк ба ғайр аз таъмини ҳифз инҷунин фаъолияти дорони аҳамияти ҳуқуқиро нисбат ба ин коғаз (намояндаги ва ғайра)-ҳо иҷро мекунад.

4. Сарватҳои дар банк ниғаҳдошташуда аз ҷониби банк ба молгузор ё намояндаи он ҳангоми пешниҳоди ҳуҷҷати ниғаҳдошт дода шуданиш мумкин аст.

5. Шартномаи ниғаҳдошти сарват бо истифодаи сейфи инфиродии банк (як хоначаи сейф, бинои алоҳидаи ниғаҳдошт) метавонад бо усули аз ҷониби банк қабул кардани сарват барои ниғаҳдошт ва ба молгузор додани калиди сейф, карточкаи инфиродисозанда (идентификатсия)-и молгузор, дигар нишона ё ҳуҷҷате, ки ҳуқуқи манзуркунандари барои сейфро кушодан ва аз он гирифтани сарват тасдиқ менамояд, баста шавад.

Агар дар шартнома тартиби дигаре пешбини нагардида бошад, молгузор ҳуқуқ дорад дар ҳар лаҳза сарватро аз сейф гирад, онро пас гузорад, бо ҳуҷҷатҳои ҳифзшаванда кор кунад. Дар айни замон банк ҳуқуқ дорад аз ҷониби молгузор гирифтани ва баргардонидани сарватро ба ҳисоб гирад.

Ҳангоми аз чониби молгузор аз сейф гирифтани як қисми сарват, аз ҷумла муваққатан гирифтани он, бонк барои эҳтиёти қисми боқимондаи сарват ҷавобгар аст.

Шартҳои муқаррарнамудаи ҳамин модда оиди нигоҳдошти сарват дар сейфи бонк ба ҳолатҳое, ки бонк сейфи худро ба дигар шахс тибқи шарти кироияи амвол ба истифода додааст, татбиқ намегардад.

Дар бағочхонаи нигоҳдошти ташкилотҳои нақлиёти нигоҳ доштани ашё.

1. Бағочхонаи нигоҳдошти тахти тобеияти ташкилотҳои нақлиёти ўҳдадоранд ашёи мусофирон ва дигар шахрвандонро, сарфи назар аз доштани хуччати сафар, барои нигоҳдошт қабул кунанд. Шартномаҳои нигоҳдошт дар бағочхонаҳои нигоҳдошти ташкилотҳои нақлиёти оммави (моддаи 458) эътироф карда мешаванд.

2. Барои тасдиқи қабули ашё ҷиҳати нигоҳдошт дар бағочхонаҳои нигоҳдошт (ба ҷузъ автоматикунонидашуда) ба молгузор қвитансия ё жетони рақамдор дода мешавад.

3. Маблағи зарари дар натиҷаи гум кардан, камомад ё зарар дидани ашёи ба бағочхонаи нигоҳдошт супурдаи молгузор расонидашуда, агар ҳангоми супурдани ашё барои нигоҳдошт нархгузорию он сурат гирифта бошад ё тарафҳо оид ба арзиши пардохти ҷуброни зарар ба мувофиқа расида бошанд, ба молгузор дар ҷараёни як шабонарӯз ҷуброн карда мешавад.

4. Ашё ҷиҳати нигоҳдошт дар бағочхонаи нигоҳдошт ба мўҳлати дар доираи қоидаҳои махсус ё созишномаи тарафҳо муқарраргардида супурда шуданаш мумкин аст. Ашёи дар мўҳлати муқарраргардида пас гирифта нашударо бағочхонаи нигоҳдошт вазифадор аст дар тўли се моҳ нигоҳ дорад. Бо гузашти ин мўҳлат ашёи гирифтанишуда фурўхта шуда, маблағи аз фурўш бадастомада тибқи моддаи 995 ҳамин Кодекс тақсим карда шуданаш мумкин аст.

5. Дар сурати гум кардани қвитансия ё жетон ашёи барои нигоҳдошт ба бағочхонаи нигоҳдошт супурдашуда ба молгузор дар сурати исботи ба ў тааллуқ доштани ашё баргардонидани мешавад.

Нигоҳдошт дар либосхона (гардероб)-и ташкилот.

1. Нигоҳдошт дар либосхона (гардероб)-и ташкилотҳо, агар ҳангоми барои нигоҳдошт супурдани ашё пардохти подошпули қайду шарт нагардида бошад, ройгон тахмин карда мешавад.

2. Барои тасдиқи ба либосхона (гардероб) ҷиҳати нигоҳдошт қабул кардани мол ба молгузор жетони рақамдор ё дигар нишонае, ки барои нигоҳдошт қабул кардани молро тасдиқ мекунад, супурда мешавад.

3. Ашёи ба либосхона (гардероб) супурдашуда бо манзуркунандаи жетон дода мешавад. Дар айни замон нигоҳбон вазифадор намебошад ваколати манзуркунандаи жетонро тафтиш кунад. Вале, агар нигоҳбон шубҳа дошта бошад, ки жетон ба манзуркунанда тааллуқ надорад, метавонад баргардонидани ашёро ба манзуркунанда ба таъхир гузорад.

4. Нигоҳбон ҳуқуқ дорад инчунин дар сурати гум кардани жетон низ, агар далели ба гардероб супурдани ашё ё ба молгузор марбут будани он нигоҳбонро ба шубҳа наоварад ё онро молгузор исбот карда бошад, ашёро ба молгузор баргардонад.

Ниғаҳдошт дар меҳмонхона.

1. Меҳмонхона ҳамчун ниғаҳбон, бидуни созишномаи махсус низ барои гум кардан ё зарар расонидан ба ашё, ба истиснои пул, дигар арзишҳои асъори ва коғазҳои қиматноке, ки шахси дар он истиқоматдошта ба меҳмонхона овардааст, ба ғайр аз ҳолатҳое, ки гум шудан ё зарар دیدани ашё дар натиҷаи қувваи рафънопазир, хосияти худӣ ашё ё бо гуноҳи худӣ сокини меҳмонхона, ашхоси ҳамроҳикунанда ё меҳмонони ӯ руҳ додааст, ҷавобгар мебошад.

Ашёи ба меҳмонхона овардашуда он ашёе ба ҳисоб меравад, ки онҳо ба кормандони меҳмонхона бовар карда шудаанд ё ашёе, ки дар ҷои барои онҳо (утоқи меҳмонхона ва ғайра) таъингардида нигоҳ дошта мешаванд.

2. Меҳмонхона барои гум шудани пул, дигар арзишҳои асъори ва коғазҳои қиматнок танҳо ба шарте ҷавобгар мебошад, ки агар онҳоро барои ниғаҳдошт қабул карда бошад.

3. Шахсе, ки дар меҳмонхона иқомат дорад, ҳангоми ошкор намудани гум шудани ашё ё зарар دیدани он вазифадор аст фавран ба меҳмонхона хабар диҳад. Дар акси ҳол меҳмонхона аз масъулият озод мебошад.

4. Меҳмонхона аз масъулияти муҳофизаи ашёи ашхоси дар он истиқоматкунанда озод карда намешавад, ҳарчанд эълон карда бошад, ки ба зиммаи худ чунин ӯҳдадориро қабул намекунад.

5. Қоидаҳои ҳамин модда инчунин нисбат ба ниғаҳдошти ашё дар меҳмонхонаҳои сайёҳон (мотелҳо), хонаҳои истиқмати, шифохона (санатория)-ҳо, хобгоҳҳои умумӣ, ҳаммом ва дигар ташкилотҳои шабех, инчунин ниғаҳдошт дар ташкилотҳое, ки барои ниғаҳдошти сару либоси болоӣ, кулоҳ ва ашёи дигари шаҳрвандони ба ташкилот ташрифоваранда ҷойҳои махсус пешбини кардаанд, татбиқ мегардад.

Ниғаҳдошти ашёи баҳснок (секвестр).

1. Тибқи шартномаи секвестр ду ё якчанд шахсе, ки дар байни онҳо баҳс дар мавриди ҳуқуқ ба ашё ба миён омадааст, ашёи мавриди баҳсро ба шахси сеюм месупоранд ва он ӯҳдадор мешавад баъди ҳалли баҳс ашёро ба шахсе супорад, ки тибқи қарори суд ё тибқи созишномаи тарафҳои баҳс (секвестри шартномави) ба вай дода шудааст.

2. Ашёи мавриди баҳс барои ниғаҳдошт бо қарори суд (секвестри судӣ) низ тибқи тартиби секвестр супурда шуданаш мумкин аст. Тибқи секвестри судӣ ҳам шахсе, ки ӯро суд таъин кардааст, ҳам шахсе, ки бо мувофиқаи тарафҳо муайян гардидааст, ниғаҳбон буда метавонад. Дар ҳар ду ҳолат, агар аз қонун тартиби дигаре барнаояд, гирифтани розигии ниғаҳбон талаб карда мешавад.

3. Барои ниғаҳдошти тибқи тартиби секвестр ҳам амволи манқул ва ҳам ғайриманқул супурда шуданаш мумкин аст.

4. Ниғаҳбоне, ки ашёро тибқи тартиби секвестр анҷом медиҳад, агар дар шартнома ё қарори судӣ муқаррарнамудаи секвестр тартиби дигаре пешбини нагардида бошад, аз ҳисоби тарафҳои баҳс ба подошпули ҳуқуқ дорад.

Анбори мол

Анбори мол ташкилоте эътироф мегардад, ки ниғаҳдошти мол ва хизматрасонии вобаста ба онро ба сифати фаъолияти соҳибкори анҷом медиҳад.

Шартномаи ниғаҳдошт дар анбор.

1. Тибқи шартномаи ниғаҳдошт дар анбор анбори мол (ниғаҳбон) ӯҳдадор мешавад бо пардохти подош молеро, ки молики мол (молгузор) барои ниғаҳдори супурдааст, ниғаҳбони кунад ва беосеб баргардонад.

2. Шакли хаттии шартнома ҳангоме риояшуда ба шумор меравад, ки агар бастанӣ он ва қабули мол ба анбор бо ҳуҷҷати анбор (моддаи 1007) тасдиқ гардида бошад.

Ниғаҳдошти мол бо ҳуқуқи ихтиёрдории он.

Агар тибқи қонунҳо ё шартнома чунин пешбини шуда бошад, ки анбори мол метавонад моли барои ниғаҳдошт супурдашударо ихтиёрдори кунад, дар ин сурат нисбат ба тарафҳо муқаррарот барои қарз истифода гардида, вале вақт ва маҳалли баргардонидани мол тибқи муқаррарот оид ба ниғаҳдошт муайян карда мешавад.

**Муаллими кафедраи фанҳои
ҳуқуқӣ граждании Академияи ВКД
Ҷумҳурии Тоҷикистон
Лейтенанти калони милитсия**

Давлатзода Ҳ.М.,